

Könyvtárak és a pénzügyi kultúra 3. rész

Felmérés a magyarországi könyvtárosok körében

Kiszl Péter, Winkler Bea

A pénzügyi műveltség valamennyi korosztályt érintő fejlesztése globális szintű stratégiai célkitűzés. Tanulmány-sorozatunkban a tudatos pénzügyi döntések elősegítésére szolgáló könyvtári kezdeményezésekre irányítjuk rá a figyelmet. Célunk (1) a könyvtárosoktól jellemzően idegen terület beépítése a magyarországi szakmai vérkeringésbe, ezáltal a könyvtárosok pénzügyi felkészültségének javítása, beleértve a könyvtárosképzést is; (2) a nemzetközi könyvtári jó gyakorlatok adaptációs irányultságú megosztása, új pénzügyi edukációs (és vállalkozásfejlesztési) szolgáltatások bevezetésének katalizálása valamennyi könyvtártípusban; (3) közvetetten pedig a hazai könyvtári rendszer és a könyvtárosok presztízsének emelése, társadalmi hasznosságának erősítése. A 3. részben a magyar könyvtárosok körében 2022-ben, a témában először lebonyolított kérdőíves kutatásunk eredményeit közöljük annak érdekében, hogy a kollégák véleményére alapozott helyzetelemzésünkkel meghatározhatóvá váljanak a hazai viszonyokhoz alkalmazkodó stratégiai beavatkozási lehetőségek.

pénzügyi műveltség, könyvtári szolgáltatás, tájékoztatás, programok, felmérés, együttműködés, társadalmi elismertség, innováció, piacgazdaság

Bevezetés

Magyarországon a pénzügyi kultúra fejlesztése a könyvtárakban nem vagy nagyon csekély intenzitással valósul meg. A magyar kormányzati stratégia¹ nem számol a könyvtárakkal a pénzügyi tudatos-ság színvonalának emelésében. Az információs és digitális műveltség terjesztése alapján pedig világszerte számos jó példa bizonyítja, hogy a könyvtárak mindegyik típusa a használók különböző társadalmi rétegeit megszólítva eredményesen vehet részt a pénzügyi edukációban és a rá épülő vállalkozásfejlesztésben, az üzleti információ szolgáltatásában.² Ez növelheti társadalmi elismertségüket, akár kiegészítheti finanszírozásukat is, és a könyvtárosok menedzsment képességeit is javítja.³

A pénzügyi műveltség, mint az élethez és boldoguláshoz szükséges készség nem a 21. század vívmánya, ennek ellenére fejlesztésének eszköze ma is folyamatosan alakul. A szegénység megszüntetése az ENSZ 1. fenntarthatósági célja,⁴ amelynek része a pénzügyi sérülékenység csökkentése. Ennek eléréséhez a könyvtárak is

aktívan kapcsolódhatnak támogatóként, mint az iskolarendszeren kívüli oktatás és az élethosszig tartó tanulás aktív segítői. Ezt hangsúlyozzuk tanulmány-sorozatunkkal, melynek 1. része a nemzetközi szakirodalom alapján vizsgálta az elmúlt évtizedben a pénzügyi kultúra fejlesztésének terén elért könyvtári eredményeket,⁵ a 2. rész pedig a szolgáltatásokhoz szükséges könyvtáros kompetenciákat elemezte.⁶ Jelen közleményünkben a magyarországi könyvtárosok pénzügyi műveltséggel kapcsolatos ismereteit vizsgáló kérdőíves felmérésünk tanulságait osztjuk meg. Elegendhetetlennek tartjuk ugyanis, hogy a pénzügyi műveltség fejlesztésében – külföldi példák és a véleményünk szerint – kulcsszerepet játsz(hat)ó hazai résztvevők, a könyvtárosok készségeit, képességeit, tudását és gondolatait megismerjük.

2022-ben a magyar könyvtárosok körében a témában először lebonyolított kérdőíves kutatásunkkal ezért helyzetfelmérést végeztünk, illetve arra kerestük a választ, mi a gátja a pénzügyi kultúrával kapcsolatos hazai szolgáltatásbővítésnek,

milyen feladatok elvégzése, milyen innovációk bevezetése szükséges a könyvtárakban. Kitértünk arra is, hogy a könyvtárosok számára mely kompetenciaterületek elsajátítása lenne indokolt. Rákérdeztünk a külső szakmai együttműködésekre, melyek nélkül nem szervezhetők a pénzügyi tudatosságot erősítő könyvtári programok. Eredményeink nemcsak magyarországi viszonylatban, hanem nemzetközileg is tanulságokkal szolgálhatnak, hiszen megmutatjuk, hogy egy bő három évtizedes piacgazdasági múltra visszatekintő, egykori szocialista európai állam könyvtári rendszere milyen kihívásokkal szembesül korunk erősen piac- és profitorientált világában.⁷

Módszer

Az országos felmérést online kérdőívvel bonyolítottuk le, mert célunk a könyvtárosok minél szélesebb körének bevonása volt, ugyanakkor a témakör specifikussága (többnyire hazai könyvtáridegensége) és a viszonylag sok kérdés miatt szerettünk volna rugalmasan elérhető formátumot választani. Amennyiben személyesen, kérdezőbiztossal végeztük volna a vizsgálatot, a válaszadók – az anonimitás ellenére is – feltételezhetően nagyobb arányban igyekeznek jobb színben feltüntetni magukat vagy intézményüket.

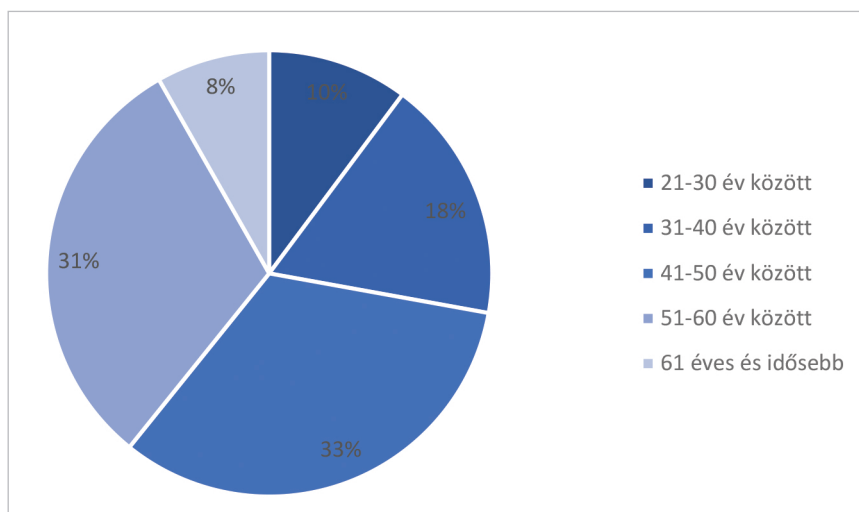
A kérdőív a *Survio*⁸ programmal készült. A kitöltőtől azonosításra alkalmas személyes adatot nem kértünk. A kérdőív összeállítása során ötleteket merítettünk az American Library Association (ALA) – *FINRA Foundation Smart Investing@Your Library Manager Tools*⁹ nyilvános dokumentum-

anyagából, illetve bizonyos elemeket beépítettünk a tanulmányosorozatunk 1. részében szereplő jó gyakorlatokból is.⁵

Az alapos tesztelési (pilot) folyamatot követően az adatfelvétel 2022 májusában és júniusában zajlott. A kérdőívet a Katalist szakmai levelezőlistán, továbbá két Facebook-csoportban (Könyvtárosok és a Könyvtárosok Dolgozószobája) hirdettük meg, valamint eljuttattuk több magyarországi könyvtári szakmai szervezethez, illetve szétsugároztuk az *Eöt-vös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (ELTE BTK) Könyvtár- és Információtudományi Intézetének* kommunikációs csatornáin is.

A kitöltési időszakban 750 látogatást regisztrált a rendszer, amelynek harmada zárult befejezett kitöltéssel, így 256 kérdőívre támaszkodhattunk. A kérdőív összesen 42 kérdést sorakoztatott fel, amelyek ötöde nyitott. A tesztelés során felmerült, hogy túl hosszú a kérdőív, ennek ellenére nem csökkentettük a kérdések számát a végleges változatban. Ennek oka, hogy egy-egy kollégától minél mélyebb, akár több tématerületre kiterjedő válaszokat kívántunk kapni. A kitöltés ideje a válaszadók fele esetében 5–10 perc volt, további egyharmad esetében 10–30 perc (a többiek ennél jelentősen több vagy kevesebb időt töltöttek az online felületen).

A kérdőívet kitöltők 80,9%-a nő, 16,8%-a férfi, 2,3%-a nem válaszolt erre a kérdésre. A kitöltők életkorának megoszlását az *1. ábrán* láthatjuk: közel harmaduk 41–50 év, illetve szintén harmaduk 51–60 év közötti kolléga. Majdnem hatoduk 31–40 év közötti, a többi kitöltő szinte azonos arányban 30 év alatti és 60 éves kor feletti.

1. ábra Életkor

A kitöltők 78%-a rendelkezik könyvtáros szakirányú felsőfokú végzettséggel, ami 10%-kal magasabb arány, mint a 2021. évi KultStat-ban a könyvtáros munkakörben felsőfokú végzettséggel foglalkoztatottaké.¹⁰ Az is közre játszhat ebben, hogy például az iskolai könyvtárosokat nem regisztrálja a KultStat. A 1. táblázat szerint a végzettség szintje

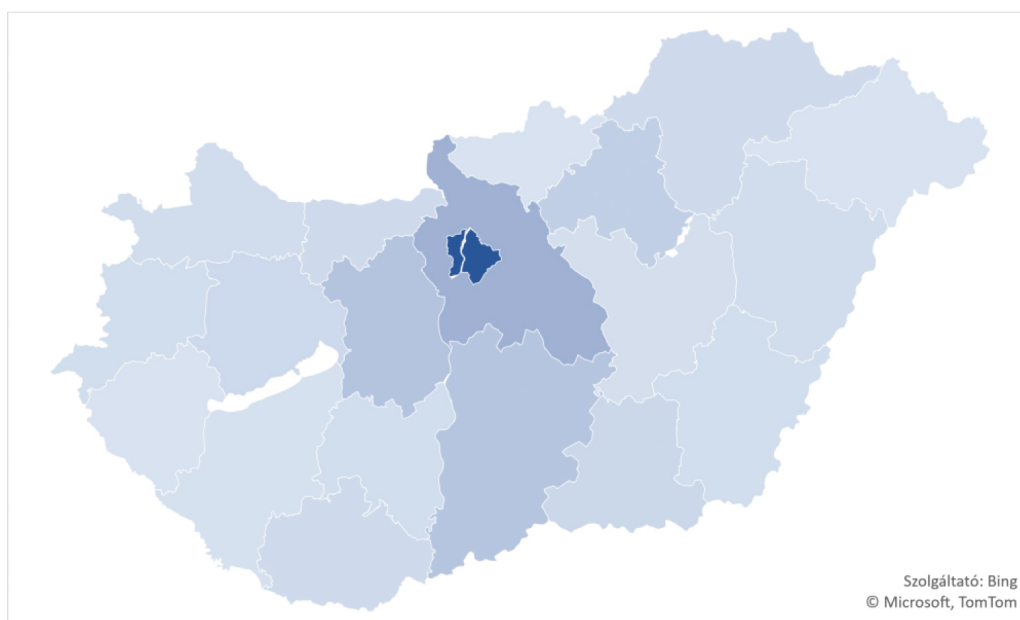
1. táblázat Felsőfokú végzettség és könyvtárvezetői szerep

		Rendelkezik felsőfokú könyvtáros végzettséggel?	
		igen	nem
Könyvtárvezető?	igen	27%	2%
	nem	51%	20%

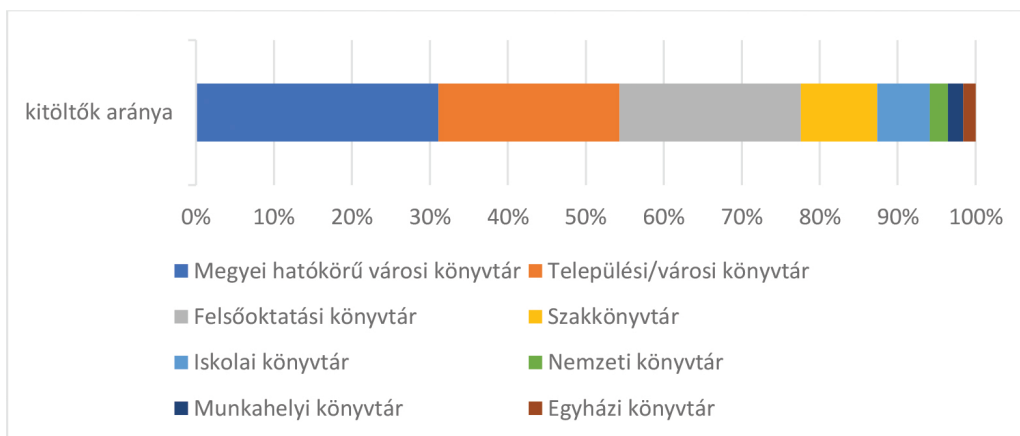
és a vezetői szerep betöltése között gyenge pozitív kapcsolat érzékelhető csupán, mert a kitöltők között magas a felsőfokú végzettséggel rendelkező, de nem vezetők aránya.

Területi szempontból a kitöltés nem egyenletes: a válaszadók 35%-a fővárosi, 12%-a Pest vármegyei, további közel 8–8% Bács-Kiskun, illetve Fejér vármegyei. A 2. ábrán minél sötétebb kékkel történt a jelölés, annál nagyobb arányú az adott vármegyéből a kitöltők száma.

A 3. ábráról leolvasható, hogy a megyei hatókörű városi könyvtárakban dolgozók töltötték ki legtöbbször (30%) a kérdőívet, majd őket követik a települési/városi könyvtárak és a felsőoktatási könyvtárak 23–23%-kal. Ez a három csoport

2. ábra Munkahelyek földrajzi megoszlása

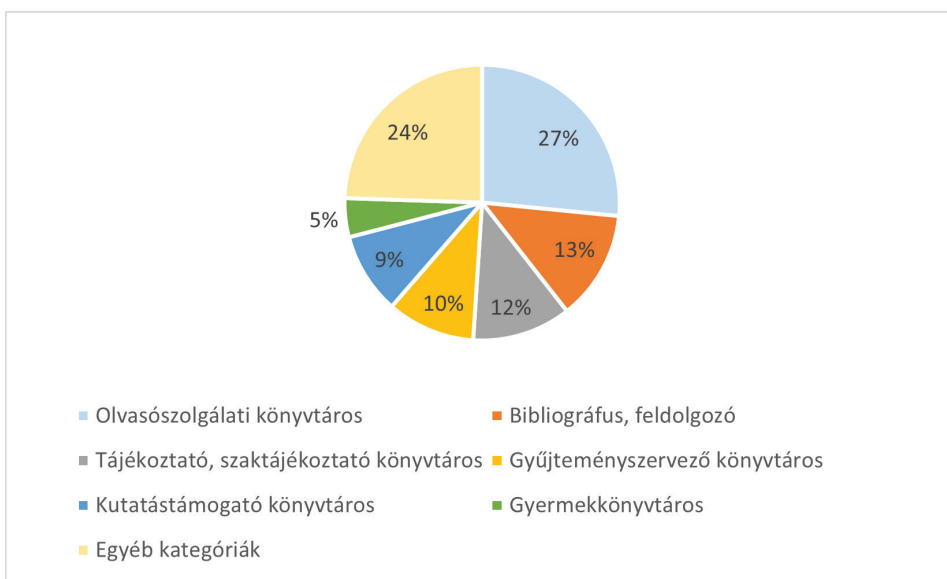
3. ábra Könyvtártípusok

önmagában a kitöltők háromnegyed részét adja, így jelentős súlyt képviselnek a többi könyvtár-típusban dolgozókhoz képest. Ugyanakkor ez a három csoport – kiegészülve az iskolai könyvtárakkal – tekinthető a pénzügyi tudatosság fejlesztéséhez kapcsolódó feladatok elsődleges könyvtári letéteményesének.¹¹

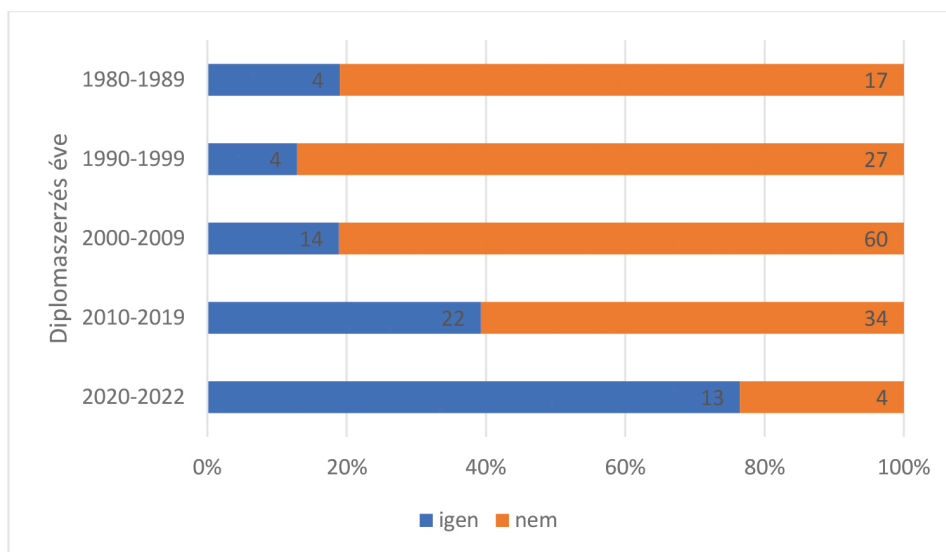
A kitöltők munkakörének megoszlását szemlélteti a 4. ábra, kivéve a vezetőket, akik harmadrészen képviseltetik magukat, mint az 1. táblázatban láthattuk. A könyvtári munkaterületek széles köréből érkeztek válaszadók: a legtöbben olvasószolgálati (27%) munkakörben dolgoznak, ezután követ-

kezik a bibliográfus, feldolgozó (13%), a tájékoztató (12%), a gyűjteményszervező (10%), majd a kutatástámogató (9,5%) és a gyermekkönyvtáros (4,5%).

A válaszadók diplomaszerezésének éve is eltolódást mutat, mert a legtöbben (37%) 2000–2009 között végeztek. Az 5. ábra bizonyítja, hogy a mintában évtizedről évtizedre nőtt a gazdasági ismereteket tanult diplomászerzők aránya. Az utolsó évtized eddig eltelt szűk időszaka (2020–2022) miatt várhatóan az évtized végére jelentős és folyamatos növekedésről beszélhetünk majd. Ez összefügghet azzal, hogy a legnagyobb hallgatói létszámmal rendelkező és legtöbb könyvtáros diplomát

4. ábra Munkakörök

5. ábra A diplomaszerezés éve és a felsőfokú könyvtárosképzésben tanult gazdasági ismeretek

kiállító ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézete prioritásként kezeli több mint egy évtizede, hogy hallgatói olyan ismeretekre, készségekre és képességekre tegyenek szert tanulmányaik során, amelyek segítségével aktív szereplői lehetnek a pénzügyi kultúra hazai fejlesztésének.¹² A könyvtárosképzés során tanult pénzügyekkel kapcsolatos témák között egyébként több ELTE BTK-s kurzuscím (pl. *Gazdasági, vállalkozói, jogi alapismeretek, Piaccgazdaság és könyvtárügy az információs társadalomban, Üzleti információ és pénzügyi kultúra*) jelent meg a válaszokban.

Eredmények

A fokozatosság elvét követve a bevezető blokk utáni kérdéseket azok sorrendjében tárgyaljuk, így a már bemutatott általános, a könyvtárosokra és a munkahelyekre vonatkozóktól indulva érkezünk el a témaspecifikus, vizsgálatunk szempontjából stratégiai jelentőségű elemekhez.

A kitöltőknek csupán harmada szerint dolgozik olyan kolléga (akár ő maga) a könyvtárban, aki jártas a pénzügyi témában és gondolja a könyvtár kapcsolódó szolgáltatásait. A könyvtárosok fele szerint ugyanakkor nincs ilyen kollégája, a többi válaszadó pedig nem tudott róla.

A válaszadók 90%-a dolgozik olyan könyvtárban, amelynek honlapján nem található pénzügyekkel kapcsolatos tartalom. A 2. táblázatban összevetve a pénzügyi területen jártas kolléga jelenlétét a könyvtár honlapjának pénzügyi témaköreivel, gyenge pozitív kapcsolatot találtunk (korrel.: 0,3).

A mintában 98% azoknak a válaszadóknak az aránya, akik olyan könyvtárban dolgoznak, ahol az elmúlt 5 évben nem szerveztek pénzügyi témakörben képzéseket. 195 fő válaszolta meg a pénzügyi témában jártas kollégára és a szervezett programokra vonatkozó kérdéseket egyszerre. A válaszok megoszlása a 3. táblázatból olvasható le. Az ered-

2. táblázat A honlaptartalom és a pénzügyekben jártas kolléga jelenléte

		Honlapjukon található pénzügyekkel kapcsolatos tartalom?	
		igen	nem
Van pénzügyi témákban jártas kolléga a könyvtárban?	van	8,74%	31,55%
	nincs	1,46%	58,25%

mények alapján nagyon gyenge pozitív kapcsolat (korrel.: 0,15) áll fenn aközött, hogy a válaszadó szerint van-e pénzügyi témákban jártas kolléga a könyvtárban és szerveztek-e programot ezen a területen. Mindenesetre elmondható, hogy amennyiben nem volt pénzügyekben jártas kolléga, akkor nem szerveztek képzéseket sem ezen a területen. Ez váratlan eredmény a korábbi kutatásunk tükrében, amely szerint a programszervezéshez kapcsolódó legfontosabb kompetenciák nem csupán pénzügyi ismeretekhez kötődnek,⁵ azonban a pénzügyi ismeretek hiánya láthatóan mégis gátolta az ilyen tematikájú programok iránti igény megjelenését vagy a programok létrejöttét.

Öt könyvtáros számolt be pénzügyi témákban szervezett könyvtári képzésekről: közülük hárman az adózást, egyvalaki a fogyasztóvédelmet és csalást, illetve szintén egy-egy fő a gyermekek és a pénz, valamint az egyetemi tanulmányok finanszírozása témakörét említette. 16 esetben külső helyszíneken valósult meg a program (ebből két helyen volt mind könyvtárban, mind külső helyszínen), amelyek hasonló tartalommal bonyolódtak.

5-ös skálán (ahol 5 a legjobb érték) a kitöltők átlagosan 2,79-re értékelték azt, hogy mennyire ismerik könyvtáruk pénzügyekkel összefüggő gyűjteményeit, programjait. Ugyanakkor azon válaszadók, akiknek munkahelye az elmúlt 5 évben szervezett helyben vagy más helyszínen pénzügyekkel kapcsolatos képzést, átlagosan 3,78-ra minősítette saját könyvtára pénzügyekkel összefüggő gyűjteményeinek ismeretét. A kapott adatok alapján nem lehet megállapítani, hogy a pénzügyi képzések szervezésének ténye volt-e hatással a gyűjtemények és programok könyvtárosok általi ismeretére vagy fordítva.

Mivel a válaszok szerint igen kis számban szerveztek a pénzügyi műveltség fejlesztésével kapcsolatos programokat, és a külső helyszínek ese-

3. táblázat A könyvtári programok és a pénzügyekben jártas kolléga jelenléte

		Szervezett pénzügyi témakörben bármilyen képzést könyvtára az elmúlt 5 évben?	
		igen	nem
Van pénzügyi témákban jártas kolléga a könyvtárban?	van	1,54%	37,95%
	nincs	0%	60,51%

tében felsorolt programcímek túlnyomó része nem meggyőzően bizonyítja a pénzügyekhez történő valós kapcsolódást, igazi jelentőséggel bír a 4. táblázatban felsorolt négy részre tagolt kérdésünk: a válaszadók könyvtárukat és saját magukat mennyire tartják felkészültnek a pénzügyi műveltség fejlesztésére? A külső együttműködő partnerek keresése, a könyvtárhasználóknak megfelelő programok szervezése, illetve a pénzügyekkel kapcsolatos kérdések megválaszolásának lehetősége tekintetében nagyon hasonló eredményeket kaptunk, 3 körüli átlagértékekkel. A munkatársak pénzügyekkel kapcsolatos válaszadási képessége ért el kicsit gyengébb osztályzatot, de a pénzügyekkel kapcsolatos programok, szolgáltatások területén sem túl pozitív, sem túl negatív hozzáállást nem tapasztaltunk a válaszadók részéről a kollégáik, illetve könyvtáruk tekintetében.

A négy kérdésből az egyes válaszadók különböző kérdésekre adott válaszai közül (1.) a külső partnerek keresésére és (2.) a használóknak megfelelő programok szervezésére adott válaszok csengtek össze leginkább (korrel: 0,74), vagyis pozitív kapcsolat áll fenn a két válasz között. Hasonló, de kisebb mértékű kapcsolatot találtunk a tájékoztatásra vonatkozó két kérdés (3., 4.; korrel: 0,6) illetve a külső partnerekkel történő programszervezés (1.) és a szintén külső partnerek segítségével történő tájékoztatás (4.) között (korrel: 0,57). A kapott eredmények arra engednek következtetni, hogy az egyes válaszok között logikai kapcsolatok fedezhetők fel, amelyek mind a tájékoztatási feladatok, mind például a külső partnerek keresése esetében hasonlóan alakítják a különböző kérdésekre adott válaszokat.

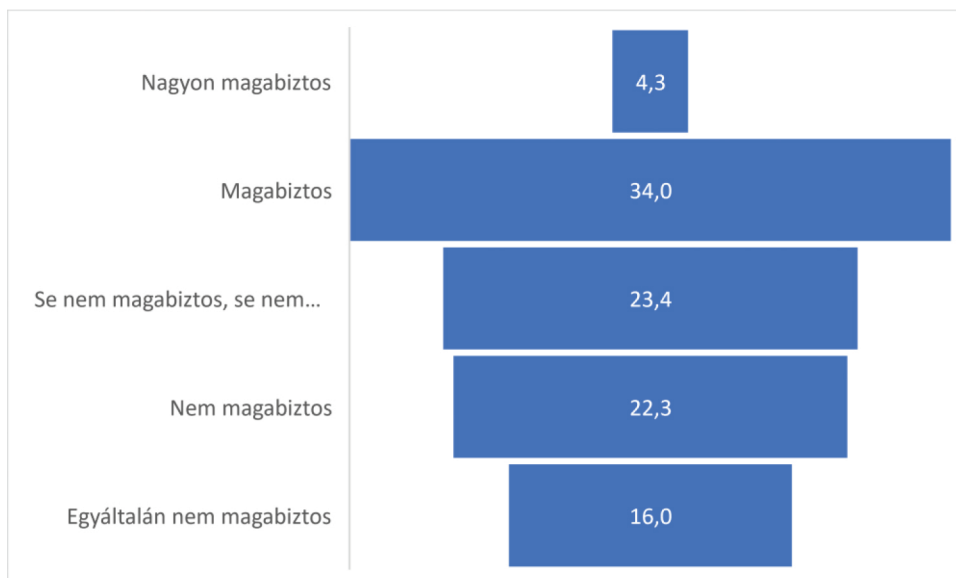
A megkérdezettek eddig mások felkészültségéről, illetve könyvtárukról nyilatkoztak. A 6. ábra azt tárja elénk, hogy a válaszadó mennyire tartja kompetensnek saját magát a pénzügyekkel kapcsolatos tájékoztatási kérdések megválaszolásában. Egy nagyon szűk „nagyon magabiztos” réteget egy széles „magabiztos” réteg követ. Ugyanakkor a „nem magabiztos” és az „egyáltalán nem magabiztos” csoport összegzett aránya a teljes válaszadók között megegyezik az első két válasz arányával (38,3%). A felmérés kitöltői között azonos arányban szerepelnek a pénzügyi témában jártasabb és a kevésbé jártas könyvtárosok. Eredményeink jelentősen optimistábbak, mint egy 2016-os olasz felmérésé, amelyben a válaszadó könyvtárosoknak mindösszesen 10%-a érezte magát kompetensnek a használók pénzügyekkel kapcsolatos kérdéseinek megválaszolásában.¹³

A pénzügyi kérdések megválaszolását a 7. ábrán hasonlítottuk össze azzal, hogy a válaszadó a felsőoktatásban tanult-e gazdasági ismereteket. A két adatsor között a korreláció 0,069, vagyis nincs erős kapcsolat aközött, hogy tanult-e gazdasági ismereteket és mennyire magabiztos saját kompetenciáját illetően. A gazdasági ismereteket tanultak azonban valamivel (igaz nem szignifikáns mértékben) magabiztosabbak a pénzügyi területen szükséges saját kompetenciáik vonatkozásában.

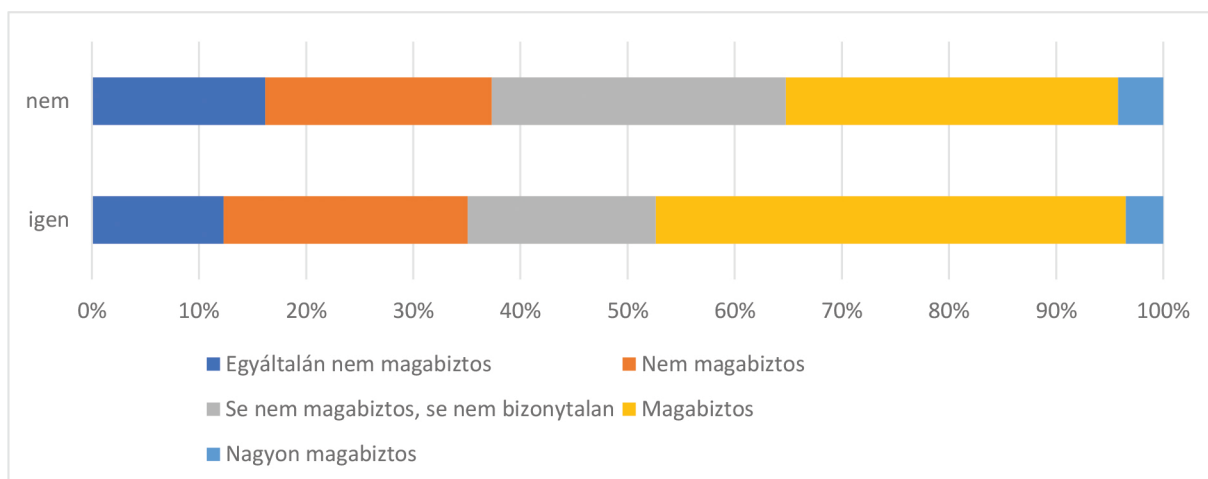
A válaszadók saját pénzügyi kérdésekkel kapcsolatos kompetenciáját, vagyis magabiztosságát és a kollégák hozzáértését vizsgálva megállapítható, hogy a könyvtárosok saját kompetenciájukat hasonlóra vagy magasabbra értékelték, mint a kollégáikét (8. ábra). Amikor valamennyi válaszadó saját pénzügyekkel kapcsolatos kompeten-

4. táblázat A pénzügyi kultúra fejlesztésével kapcsolatos várakozások

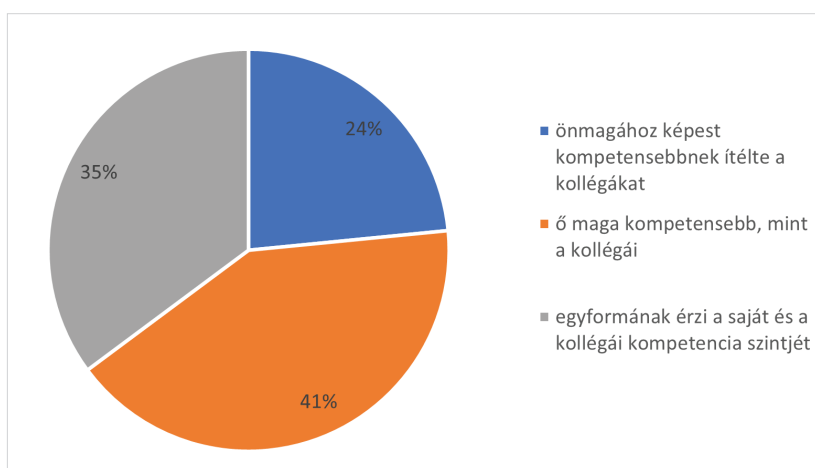
	Kérdés: Mennyire...	Átlag
1.	tartja elképzelhetőnek, hogy könyvtára képes olyan külső együttműködő partnereket találni, akik segítenek a pénzügyi oktatási programok megvalósításában?	3,09
2.	bízik abban, hogy könyvtára képes olyan pénzügyi ismeretterjesztő programokat szervezni, amelyek megfelelnek a könyvtárhasználók elvárásainak?	3,06
3.	bízik abban, hogy könyvtárának munkatársai tudnak válaszolni a használók pénzügyekkel kapcsolatos kérdéseire?	2,63
4.	bízik abban, hogy könyvtárának munkatársai külső források vagy más intézmények bevonásával segíteni tudnak pénzügyekkel kapcsolatos összetettebb problémák megoldásában?	2,95

6. ábra Mennyire tartja kompetensnek magát a pénzügyekkel kapcsolatos tájékoztatási kérdések megválaszolásában?

7. ábra A pénzügyi kérdések megválaszolása és a felsőoktatásban tanult gazdasági ismeretek

8. ábra Kollégák és saját pénzügyi műveltség kompetencia

ciafokát a kollégáira vonatkozó válaszára vetítettük rá, egyértelművé vált, hogy a legtöbben kompetensebbnek tartották magukat a kollégáiknál (41%), de ezt megközelítette azok aránya, akik egyformának ítélték saját és kollégáik kompetenciaszintjét (35%). Csupán a válaszadók negyede gondolja azt, hogy a kollégái kompetensebbek nála.

A saját és a kollégák felkészültségét monitorozó kérdések alapján azok, akik saját kompetenciájukban magabiztosabbak voltak, nagyobb valószínűséggel gondolták ugyanezt saját kollégáikról is, illetve akik bizonytalanok, azok nagyobb valószínűséggel feltételezték ugyanezt kollégáikról is.

A következő kérdéscsoportban arra kerestük a választ, hogy a kitöltők részt vettek-e szervezett képzésen pénzügyi témakörben, továbbá milyen eszközökkel fejlesztették saját ismereteiket. A kitöltést megelőző 5 éves időszakban a válaszadók 15%-a abszolválta pénzügyekkel összefüggő továbbképzést, akik fele klasszikus továbbképzésen, 36%-a online formában, 21% pedig a felsőoktatásban szerezte ismereteit (egy válaszadó több lehetőséget is jelölhetett). A válaszok között képviseltette magát a szakmai nap, konferencia, webinárium és a könyvtáron belüli továbbképzés is.

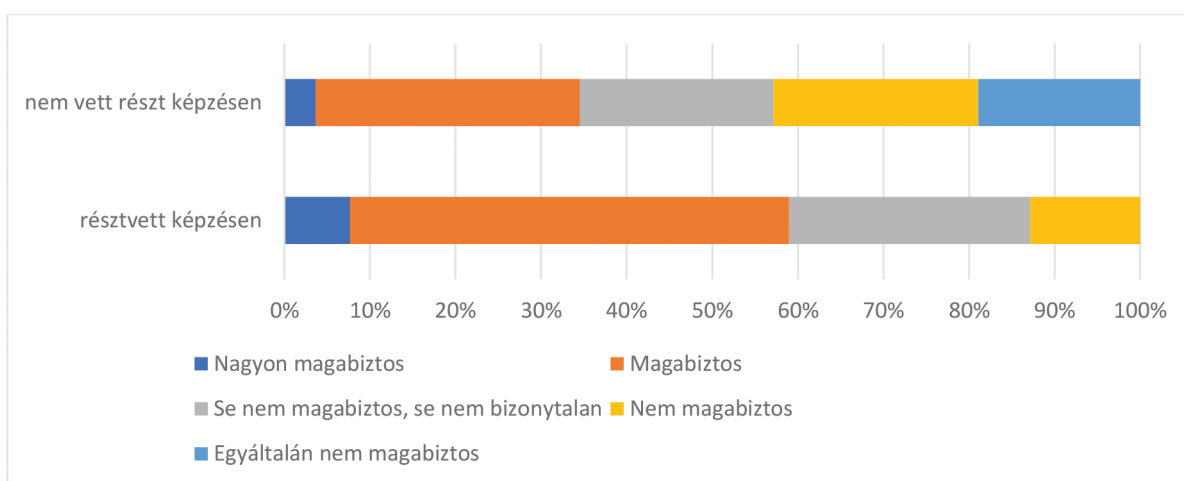
A 9. ábrán nyomon követhető, hogy azok a válaszadók, akik az elmúlt 5 évben fejlesztették pénzügyi ismereteiket, kompetensebbnek érezték saját magukat a pénzügyekkel kapcsolatos kérdések megválaszolásában, mint azok, akik nem palérozták ez irányú ismereteiket. A kérdőív nem tért ki, ezért nem ismerjük, pontosan milyen (mélységű) képzésekről van szó, de a kapott adatok azt

sugallják, hogy az edukáció pozitív hatással volt a könyvtárosok pénzügyi kérdésekkel kapcsolatos magabiztosságára.

A könyvtárosok képzési igényeit mutatja, hogy a válaszadók kevesebb mint 10%-a (20 fő) érzi megfelelőnek saját pénzügyi ismereteit és közülük 5 fő volt az, aki a felmérést megelőző 5 évben részt vett pénzügyi kérdésekkel összefüggésbe hozható szakmai továbbképzésen.

A válaszadók 94%-a venne részt pénzügyi témájú képzésen, ami elsöprő igényt mutat. A válaszadók legalább 20%-a által választott témaköröket vonultatja fel a 10. ábra. A legtöbbeket a „gyermekes és a pénz”, majd a „háztartási költségvetés-tervezés és nyilvántartás”, illetve a „banki szolgáltatások és megtakarítások” érdekelné. A felmérés nem tért ki arra, hogy a válaszadóknak mi a motivációjuk az egyes témakörök jelölésekor, vagyis a kitöltők mekkora része választotta az adott témaköröket személyes érdeklődésből, és kik jelöltek az esetlegesen már felmerült tájékoztató kérdések, munkaköri szituációk stb. nyomán vágyott továbbképzési területeket.

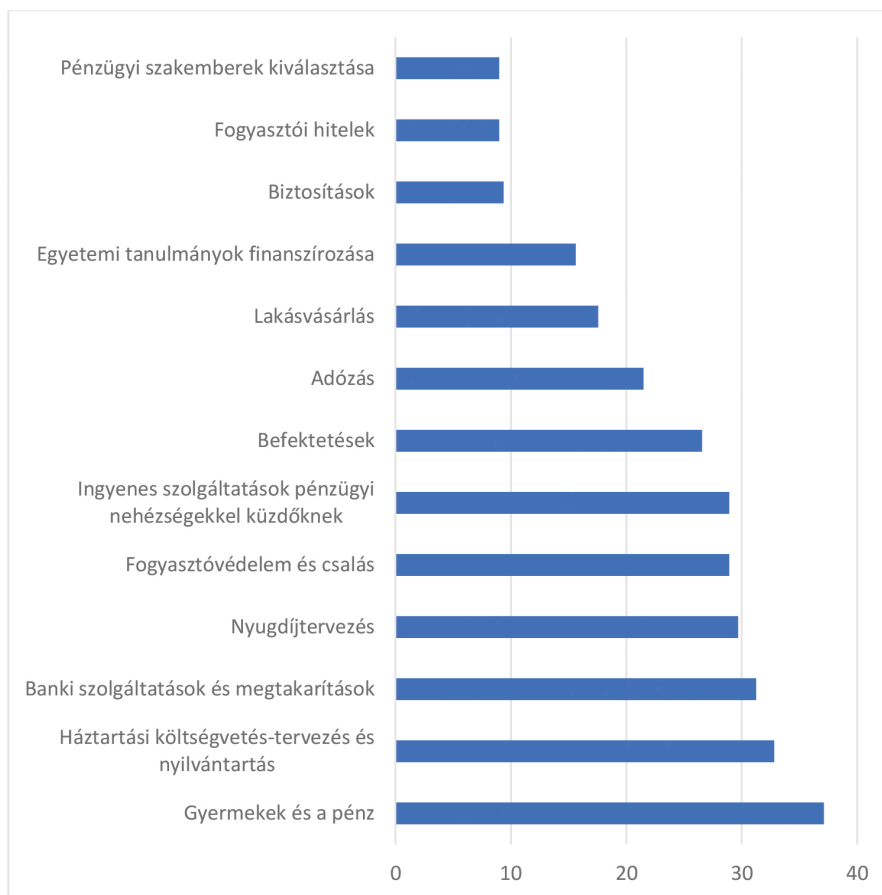
A könyvtárakban megjelenő, pénzügyekkel kapcsolatos tájékoztatói kérdések gyakoriságát is vizsgáltuk. Minden második válaszadó szerint az olvasók nem fordulnak hozzájuk pénzügyekkel kapcsolatos tájékoztatói kérdésekkel, további 23% nem emlékszik és 12% pedig nem tudja, hogy vannak-e ilyen kérdések. Csupán a válaszadók 15%-ától kaptunk tényleges gyakoriságra vonatkozó választ. A leggyakoribb az „egy hónappal ezelőtt” (8%), a legritkább a „naponta” (0,4%) történő érdeklődés

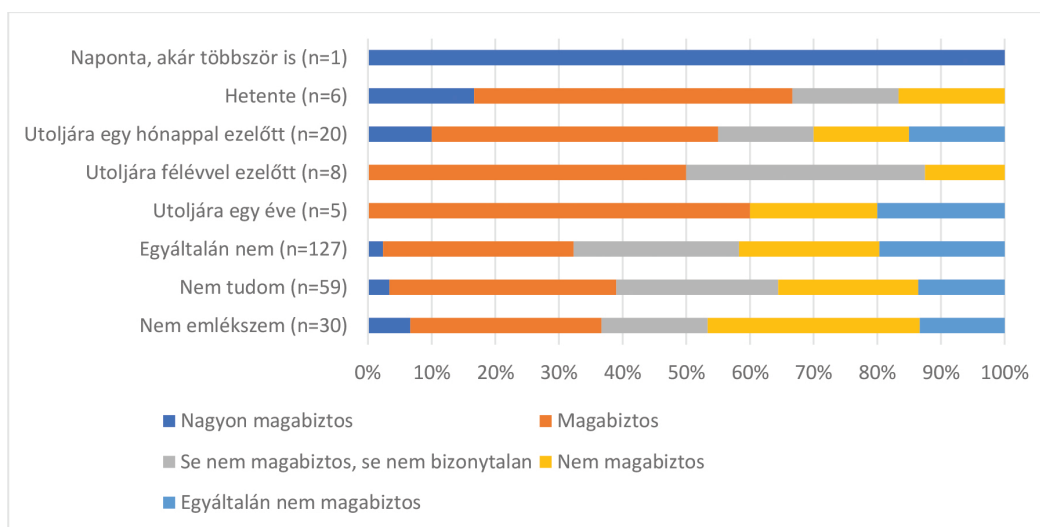
9. ábra A pénzügyi kérdések megválaszolása és az elmúlt 5 évben végzett pénzügyi képzések

jelölése volt. A polgárok pénzügyekkel kapcsolatos kérdéseinek megválaszolásában a szakirodalom alapján a könyvtár nem feltétlenül a legfontosabb forrása az információknak,¹⁴ amelyet felmérésünk válaszai (azaz a gyakorlati tapasztalatok) is egyértelműen megerősítenek.

A 11. ábra a használók részéről felmerülő pénzügyekkel kapcsolatos kérdések gyakoriságát dokumentálja a válaszadó könyvtárosok pénzügyi témakör kapcsán érzett kompetenciáinak metszetében. Feltüntettük, hogy az adott gyakorisághoz pontosan hány válasz tartozik, érzékeltetve

10. ábra Pénzügyi továbbképzési igények témakörei

11. ábra A könyvtárhasználók pénzügyi tájékoztatási igényei és a könyvtárosok kompetenciái

az eltérő számból fakadó torzulásokat. Azok, akik nem kerülnek szembe pénzügyekkel kapcsolatos tájékoztatási kérdésekkel („egyáltalán nem”, „nem tudom” és „nem emlékszem” válaszok), hasonló arányban figyelhetők meg egymáshoz képest a magabiztosság tekintetében. Komolyabb arányú magabiztosság a gyakoribb kérdésfelmerülés esetében jelent meg (a „naponta, akár többször is” és „hetente”, valamint az „utoljára egy hónappal ezelőtt” lehetőségeknél).

A magyarországi pénzügyi kultúra fejlesztését célzó országos kezdeményezések ismerete egyik fokmérője lehet a témakör könyvtári ismertségének, vagyis jelen helyzetben ismeretlenségének, hiszen a válaszadók negyede tudott írni legalább egyetlen kezdeményezést, amelyek közül több irreleváns volt. Nem találtunk kapcsolatot a hazai programok ismertsége és a könyvtárosok önértékelésen alapuló hozzáértése vagy az utóbbi 5 évben végzett továbbképzések között. Legtöbbször a *Magyar Nemzeti Bank* (14), az *OTP* és a *Fáy András Alapítvány* (10), a *PÉNZ7* (8), az *Állami Számvevőszék* (7), a *Pénziránytű Alapítvány* (7) és az *Okosan a pénzzel!* (5) programok nevét említették. Az egyedi válaszokban még tetten érhetők az oktatási intézmények és a Nemzeti Alaptanterv, a bankok (pl. *K&H Vigyázz, kész, pénz!*), de a könyvtári állományhoz kapcsolódó dokumentumok alig.

A pénzügyi tudatosságra fókuszáló nemzetközi könyvtári kezdeményezésekről a válaszadók közel 93%-a nem tudott. Azok közül, akik ismernek ilyen törekvéseket (17 fő), konkrét példát 11 válaszadó említett: *British Library* (11), *Money Smart Week* (4), *Thinking Money* (2), *Smart Investing@Your Library* (2) stb. Ezek az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézete oktatási programjának szerves részei.¹⁵

A megfelelő pénzügyi jártasság feltétele a sikeres vállalkozásfejlesztésnek, amelynek a könyvtárak ugyancsak jó terepei lehetnek a nemzetközi példák alapján.¹⁶ A felmérés résztvevőinek 95%-a nem ismer vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatos hazai vagy nemzetközi könyvtári programot, de akik igen, ők a *British Library* (7) kezdeményezését, az *IFLA*-t (2), illetve a *Justh Zsigmond Városi Könyvtárat* és az *ELTE*-t említették. A *British Library Business and IP Centre* tevékenységének elemzése ugyancsak kiemelt komponense az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézete képzéseinek.

A könyvtárak pénzügyi sérülékenységet gátoló közreműködésének szükségességét szondázó kérdésre a válaszadók közel 70%-a igennel felelt. A válaszokat azonban a pénzügyi műveltséggel, vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatos programok ismerete egyáltalán nem befolyásolta sem együttesen, sem külön-külön. A legszorosabb kapcsolatot a pénzügyi kultúra fejlesztését segítő hazai információforrások, programok és intézmények, valamint a könyvtárak közreműködése között találtuk, de a korreláció itt is csupán 0,26.

A pénzügyi tudatosság fejlesztése a válaszadók harmada szerint beletartozik a könyvtárak alapvető feladatkörébe, 30% szerint beletartozhatna a feladatai közé és kellene tenni érte, illetve ugyanennyien írták, hogy a könyvtárak által szolgált közösségek szükségletéből fakadóan fontos kialakítani a szolgáltatásokat. A válaszadók 30%-a szerint nem szükséges a könyvtárak közreműködése a pénzügyi tudatosság fejlesztésében, elsősorban azért, mert „nem ez a könyvtár feladata, nem ez a dolga”, illetve dominánsan felmerült a válaszok között a kompetencia- és a kapacitáshiány, de az anyagi források szűkössége, illetve a kiégés is. Az alábbiakban a két kérdésre adott szabad szöveges válaszokból közöljük a legjellemzőbbeket.

Miért látja szükségesnek a könyvtárak közreműködését a pénzügyi tudatosság fejlesztésében?

- „Egy új kapcsolódási lehetőség a helyi és nemzetközi programokhoz. A könyvtári szolgáltatások bővítésének lehetősége.”
- „A könyvtárak feladata az információk szolgáltatása, bár sokak szemében a könyvtár még mindig csak könyvek kölcsönzésére szolgál.”
- „A könyvtárnak, mint meghatározó és hiteles információs központnak a pénzügyi tudatosság fejlesztésében is részt kell vállalnia.”
- „A könyvtárak, mint megbízható információforrások ezzel bővíthetik szolgáltatásaikat.”
- „Az adóbevallás elkészítésében, illetve az adó 1+1%-ának megítélésében már évek óta segítünk a hozzánk forduló könyvtárhasználóknak. Mivel a könyvtár hathatós szerepet játszik a lakossági igények kiszolgálásában, a pénzügyi tudatosság fejlesztésében való szerepvállalással olyan plusz szolgáltatással tudjuk bővíteni már meglévő kínálatunkat, melyre valós szükség mutatkozik.”

- „A könyvtárak szerepe ezen a területen is jobban kibontakozhatna. Megannyi hasznos képzést, illetve programot szerveznek a könyvtárak. Miért ne lehetne ez is köztük? Nem sok olyan közeg van, ahol elsősorban ezt ingyenesen elérhető szolgáltatás keretében lehetne nyújtani.”
- „A háború miatt elszabaduló infláció sok családnak egzisztenciális gondokat fog okozni.”
- „Számos korcsoportot és társadalmi csoportot elér, és érdeksemleges.”
- „Az iskolarendszer nem fejleszti ezt a tudást kellő mértékben.”
- „Manapság ez már szinte nélkülözhetetlen a mindennapi élethez.”
- „Sokak számára a könyvtár az egyetlen (ingyenesen is) elérhető tájékozási pont.”
- „Nagyon kevés lehetőség van a könyvtárakban a pénzügyi tudatosság fejlesztésére, ellentétben a környezettudatosság fejlesztésével, pedig ez a terület is legalább annyira fontos.”
- „Csak olyan formában találom szükségesnek, hogy az érdeklődők találjanak segítő szakirodalmat egy könyvtárban a témával kapcsolatban. Az átlagos életvitelt (benne pl. bevétel/kiadás/takarékosság) segítő kiadvány, ilyesmi. De ne reklám legyen, bankoké, biztosítóké, jaj azt ne!”
- „Ehhez legalább középfokú pénzügyi végzettséggel foglalkozó ember kell. Ilyennel mi könyvtárak nem rendelkezünk. Ha lenne ilyen ember, ő elmenne pénzügyi intézménybe dolgozni kétszer ekkora pénzért.”
- „Úgy gondolom, senkinek nem jut eszébe, hogy a könyvtárhoz forduljon. Valószínűleg inkább bankba megy, pénzügyi tanácsadóhoz.”
- „Nem volt erre vonatkozóan referenz kérdés.”
- „Úgy gondolom, ez inkább az iskolák, bankok, hitelintézetek feladata.”
- „A könyvtáraknak más szerepe van. Ezt hagyjuk meg a pénzintézeteknek! Így is kis állományi létszámmal látjuk el a növekvő feladatokat. Nem gondolom és nem látom szükségét, hogy ebbe az irányba orientálódjon a könyvtári kultúra.”
- „Sok más fórum van.”
- „A könyvtárosok nagy része hónapról hónapra él...”
- „A könyvtár a pusztta létezésével maga a pénzügyi tudatosság.”

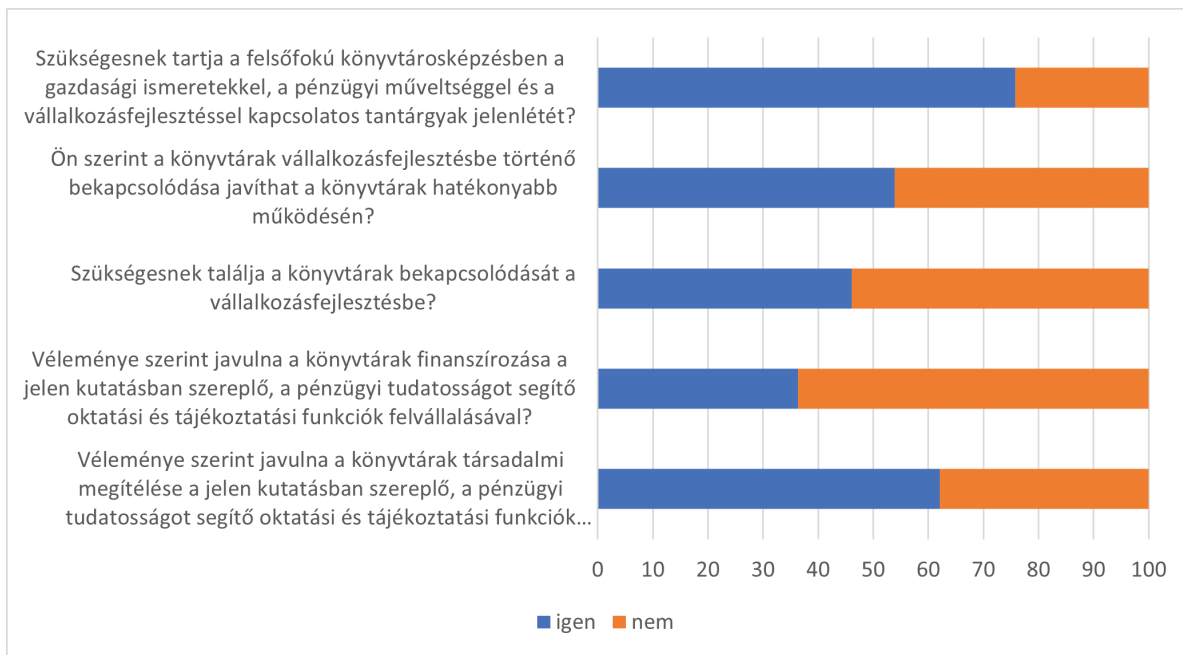
Miért nem látja szükségesnek a könyvtárak közreműködését a pénzügyi tudatosság fejlesztésében?

- „A könyvtárak így is sok feladatot felvállaltak, és semmi megbecsülést nem kaptak ellentételezésként.”
- „Van millió más dolgom. Foglalkozzon ezzel pénzügyes szakember.”
- „Lehet, hogy szükséges lenne, de a rengeteg felvállalás mellett erre már nincs kapacitás. Nincs meg hozzá a stabil tudás.”
- „A gyorsan változó pénzügyi ismeretekben átlagosnál naprakészebbnek kell lenni. Ennek biztosítása szerintem nehezen megoldható. A felhasználók többnyire nem is ilyen célból keresnek fel egy könyvtárat.”
- „Mivel adott esetben nem szakemberek (nincsen pénzügyi, gazdasági szakmai ismerete a könyvtárosoknak) adnak pénzügyi tájékoztatást, lehetséges a félretájékoztatás, és a rossz információk átadása.”

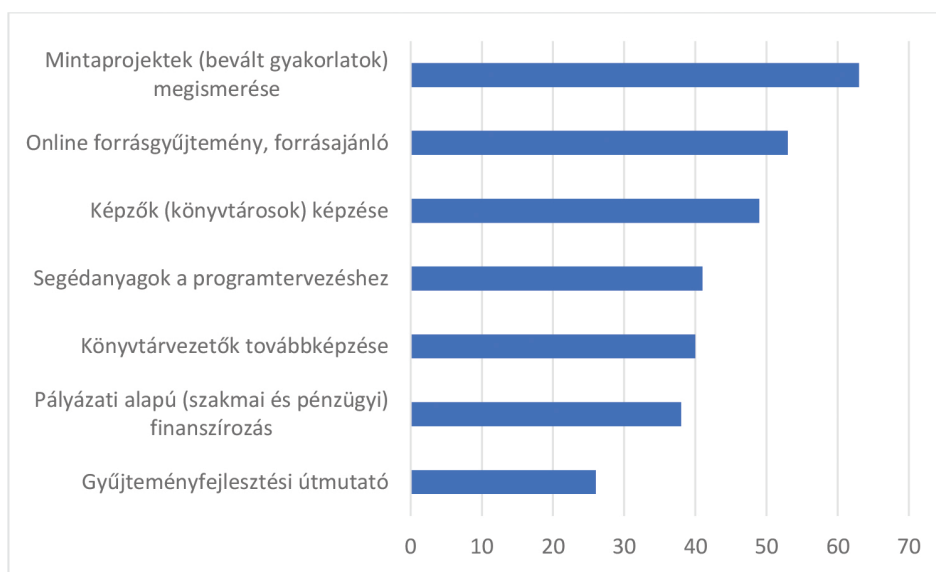
A kérdőív végén öt kérdéssel kerestük a választ a könyvtárak társadalmi szerepvállalására, mind a képzés, mind a programok szemszögéből. Az eredményeket a 12. ábrán summázzuk. A válaszadók közel háromnegyede szükségesnek tartja, hogy a felsőfokú könyvtárosképzés foglalkozzon a pénzügyi műveltség fejlesztésével. A megkérdezettek 46%-a úgy nyilatkozott, hogy elengedhetetlen a vállalkozásfejlesztésbe történő bekapcsolódás, ami 54%-uk szerint segítené a könyvtárak hatékonyabb működését is.

A pénzügyi műveltség fejlesztésében történő aktív közreműködés a válaszadók kétharmada szerint javítaná a könyvtárak társadalmi megítélését, ugyanakkor csak harmaduk szerint javítaná a finanszírozását is.

Az utolsó tartalmi egységben a könyvtárak és könyvtárosok pénzügyi tudatosság fejlesztésbe történő bekapcsolódását elősegítő lehetséges hazai támogatások témaköreit vettük górcső alá (13. ábra). A válaszadók közel kétharmada szerint mintaprojektekre, illetve a már bevált gyakorlatok közreadására, megismerhetőségére lenne leginkább szükség. Ezt követi az online forrásgyűjtemények közreadása, a könyvtárosok továbbképzése,

12. ábra A képzéssel, működéssel, társadalmi megítéléssel és finanszírozással kapcsolatos válaszok

13. ábra Könyvtárosigények a pénzügyi kultúra fejlesztésére

majd a programok tervezését segítő előkészített mintaprogramok, a könyvtárvezetők továbbképzése és a pályázati alapú finanszírozás. A legkevesebb szavazatot a gyűjteményfejlesztési útmutató kapta, pedig mint ahogy azt cikksorozatunk 1. részében megállapítottuk, a gyűjtemény alakításának lehetősége az egyik legkönnyebben megvalósítható pénzügyi műveltséggel összefüggő könyvtári projekt lehetne.⁵

Összegzés

A felmérésben résztvevők közel 80%-a rendelkezik felsőfokú könyvtárosi végzettséggel és a válaszadók kevesebb mint harmada (29%) töltött be vezető pozíciót a kitöltéskor. A kollégák 84%-a megyei hatókörű városi könyvtárban, települési/városi könyvtárban, felsőoktatási könyvtárban és iskolai könyvtárban dolgozik, melyek a könyvtári pénzügyi műveltség fejlesztésének bázisai.

Azokon a helyeken, ahol az elmúlt 5 évben szerveztek helyben vagy más helyszínen pénzügyekkel kapcsolatos képzéseket, a könyvtárosok 1–5-ig terjedő skálán egy egésszel magasabb pontra értékelték saját ismereteiket (3,78) könyvtáruk pénzügyekkel kapcsolatos programjait és gyűjteményeit érintő kérdésekben, mint ott, ahol nem szerveztek ilyet (2,79).

Positív kapcsolat áll fenn aközött, hogy valaki valószínűnek tartja-e, hogy képes könyvtára olyan külső együttműködő partnereket találni, akik segítenek a pénzügyi oktatási programok megvalósításában és bíznak-e abban, hogy könyvtáruk képes megfelelő programokat szervezni a könyvtárhasználóknak. Korábbi vizsgálatunkban azt állapítottuk meg, hogy a könyvtárak által szervezett pénzügyi ismereteket tartalmazó képzésekhez külső partnerek szükségesek, ezért a két kérdésre adott válaszok összecsengése pozitív eredmény.¹⁷

A könyvtárosok mintegy 38%-a kompetensnek érezte magát a könyvtárában fölmerülő pénzügyekkel kapcsolatos kérdések megválaszolásában. Ez előremutatónak tekinthető, ugyanakkor figyelembe kell venni azt a torzító tényezőt, hogy a kitöltő könyvtárosok egy része vélhetően kapcsolatban áll a pénzügyi műveltség fejlesztésével, érdeklődik a témakör iránt és ezért is döntött a felmérésben való részvétel mellett.

Önmagában abból, hogy valaki a felsőoktatásban tanult gazdasági ismereteket, még nem következett, hogy kompetensnek, magabiztosnak érezze magát a pénzügyekkel kapcsolatos kérdések megválaszolásában.

A válaszadók saját kompetenciájukat nagyrészt (41%) magasabbra értékelték, mint kollégáikét, további 35% saját és kollégáink kompetencia szintjét egyformának képzelte, és csupán a válaszadók negyede gondolta azt, hogy a kollégái nála jártasabbak a pénzügyi témákban. Ugyanakkor elmondhatjuk, ha valaki kompetensnek érezte magát, az nagyobb valószínűséggel gondolta ugyanezt saját kollégáiról, illetve aki kevésbé kompetensnek érezte magát, az gyakrabban gondolta szintén hasonlóan kevésbé kompetensnek a saját kollégáit.

A kitöltők 15%-a részt vett valamilyen pénzügyekkel kapcsolatos továbbképzésen az utóbbi 5 évben. Ők magabiztosabbnak, kompetensebbnek vallották magukat a pénzügyekkel kapcsolatos

kérdések megválaszolásában, mint azok, akik nem iratkoztak be ilyen képzésekre. Azt nem tudhatjuk a kérdőív alapján, hogy ezek pontosan milyen képzések voltak, azonban a magabiztosságra mindenképpen előnyösen hatottak a képzések.

A válaszadók közel 95%-a végezne el a pénzügyi kultúra fejlesztéséhez kötődő továbbképzést. A válaszok alapján a legtöbb könyvtárost a „gyermekes és a pénz”, a „háztartási költségvetés” és a „banki szolgáltatások” témakörök érdekelnék. A képzések iránti igényt és ennek kompetenciára gyakorolt pozitív hatását kihasználva formális és informális képzések indításával lehetne elősegíteni a könyvtárak pénzügyi tudatosság fejlesztésébe történő bekapcsolódását.

A mai társadalomban a könyvtár nem számít a pénzügyi ismeretek elsődleges forrásának. A könyvtárakban ugyanakkor tetten érhető a pénzügyi műveltséggel kapcsolatos kérdések, a megkérdezett könyvtárosok 27%-a számolt be pénzügyekkel kapcsolatos könyvtári megkeresésekről, amely jelzi a könyvtárhasználói érdeklődést. Nem találtunk közvetlen összefüggést a könyvtárosok pénzügyi képzésben történő részvétele és a könyvtárban felmerülő pénzügyekkel kapcsolatos olvasói kérdések száma között, így legtöbb esetben vélhetően nem az olvasói igények konkrét megjelenése generálja a továbbképzésen történő részvételt.

A kérdőív végén minden válaszadó megoszthatta véleményét a kutatás témájával kapcsolatban. Egyaránt érkeztek a feladat felvállalására nyitott és az új szolgáltatástól elzárkózó válaszok, többször sarkos véleményeket is kaptunk. Akik szakmai vagy érzelmi meggyőződésből nem utasították el a témakör könyvtári jelenlétét, az innováció hazai gátjának ehelyütt is egyértelműen a szakértelem, az anyagi források, a munkakapacitás, valamint a módszertani útmutatás, illetve a használói érdeklődés hiányát jelölték meg. Az egyedi válaszokból néhányat szeretnénk bemutatni azzal a szándékkal is, hogy szemléltessük azt a könyvtároshangulatot, amelyben 2022-ben a felmérés született:

- „Azt nem tartanám jónak, hogy egy gyorsalpaló képzés után a könyvtárosok pl. befektetési tanácsokat, hiteltanácsokat osztogassanak a lakoságnak. Nagyon nagy felelősség, nem hiszem, hogy ezt fel kellene vállalni. Ha egy semleges

(nem bankhoz tartozó) előadó idején és előadást tart, arra nyilván adnánk helyszínt.”

- „A pénzügyi kultúra fejlesztését segítő dokumentumok ajánlása, előadások szervezése reális feladat lenne.”
- „A könyvtáraknak megújulásra van szükségük. A pénzügyi tudatosság tanítása lehet egy menekülő útvonal. Viszont pénzügyi kultúrát szolgáltatni egy olyan szférában, amiben pont nincs pénz, kicsit fura. Neves cégekkel tudok elképzelni együttműködést, ami a pénzügyi szakemberek számára is komolyan vehető.”
- „Érdekes területe lehetne a könyvtári szolgáltatásoknak empatikusan, a lakossági igényekre reflektálva...”
- „A pénzügyi tudás megszerzése mellett a szolgáltatásba történő beágyazást is el kellene sajátítani és olyan adatbázisokat építeni, illetve hozzáférhetővé tenni, ami jelenleg nem áll rendelkezésre a könyvtárak többségében. Módszertani javaslatokat is érdemes megfogalmazni gyakorlatorientált szempontból.”
- „A problémafelvetést nagyon hasznosnak gondolom, de nem minden könyvtártípusban. És csak akkor, ha megfelelő forrást is adnak hozzá a könyvtáraknak és nemcsak cél jelleggel, hanem hosszútávon. Nemcsak az intézményi támogatást, hanem a könyvtárosok szakmai és anyagi megbecsülését is értem ez alatt. A könyvtárak feladatot felvállalnak és teljesítenek.”
- „Hagyományos könyvtáros aggyal kicsit idealistának tűnik a téma felvetés, de mindenképpen érdekes és szükséges is, azt hiszem.”

- „A kultúra sem érdekli a ma emberét. A kecsesítő hitelek elhiszik, de nem a könyvtáros fogja őket az útvesszőben eligazítani.”
- „Vicces, hogy a könyvtárakkal szemben megint csak egy újabb elvárást fogalmaznak meg, ugyanakkor a fizetések nem követik a versenyszférában lévőket.”
- „Pénzügyi forrás hiányában minden csak szép elképzelés.”

Vizsgálatunk korlátjaként jelentkezik, hogy nem reprezentatív és valamennyi könyvtártípust együttesen kezeli, nem specializált egy-egy könyvtárfajtára. Ennek ellenére meggyőződésünk, hogy a pénzügyi kultúra és a könyvtárak kapcsolatát Magyarországon vizsgáló eddig egyetlen, hiánypótló kutatásunk eredményei hasznos impulzusokkal szolgálnak a stratégiai tervezéshez, illetve a döntéshozók számára, mert éppen azok töltötték ki kérdőívünket, akik kellő ismeretek, tapasztalatok és érdeklődés birtokában érdemben hozzá tudtak vagy szerettek volna szólni a témához. A pénzügyi műveltség fejlesztése jellemzően távol esik (sőt idegen) a magyarországi könyvtárosok szakmai tevékenységétől. Elemzésünk, valamint a bevált nemzetközi gyakorlatok alapján sem kérdéses, hogy ezen mielőbb változtatni szükséges.

Készült a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj, valamint a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-5 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával.

Irodalom

1. Pénzügyminisztérium, *Okosan a pénzzel*, Elérhető: <https://www.okosanapenzel.hu> (Utolsó elérés: 2023. 07. 31.)
2. Kizsl, P., Winkler, B. *Libraries and financial literacy*, Reference Services Review, 50(3–4), p. 356–376, 2022. <https://doi.org/10.1108/RSR-01-2022-0005>
3. Kizsl, P. *Fenntarthatóság és társadalmi hasznosság: gazdaságfejlesztés innovatív könyvtári eszközökkel*, Könyvtári Figyelő, 67(2), p. 185–218, 2021, Elérhető: https://epa.oszk.hu/00100/00143/00365/pdf/EPA00143_konyvtari_figyelo_2021_02_185-218.pdf (Utolsó elérés: 2022. 09. 01.)
4. United Nations, *Sustainable Development Goals*, 2021, Elérhető: <https://sdgs.un.org/goals> (Utolsó elérés: 2022. 07. 27.)
5. Kizsl, P., Winkler, B. *Könyvtárak és a pénzügyi kultúra. 1. rész. Keretrendszer*, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 69(7), p. 342–357, 2022. <https://doi.org/10.3311/tmt.13186>
6. Kizsl, P. *Könyvtárak és a pénzügyi kultúra 2. rész. Kompetenciák*, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 70(2), p. 177–189, 2023. <https://doi.org/10.3311/tmt.13241>

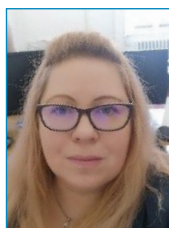
7. Kiszl, P., Winkler, B. *Financial literacy in Hungarian libraries: Survey-based steps for implementation*, Journal of Librarianship and Information Science, Onlinefirst.
<https://doi.org/10.1177/09610006231179719>
8. Survio. Elérhető: <https://www.survio.com/hu> (Utolsó elérés: 2023. 08. 18.)
9. Smart Investing@Your Library, *Manager Tools*, Elérhető: <https://smartinvesting.ala.org/staff-training/staff-training-toolkit> (Utolsó elérés: 2023. 07. 05.)
10. Könyvtári Intézet, *A könyvtári statisztika harmonizált idősoros adatállománya 2015–2021*, Elérhető: https://www.ki.oszk.hu/sites/default/files/dokumentumtar/mkma_15_21_idosoros.xlsx (Utolsó elérés: 2023. 08. 10.)
11. Kiszl, P. *Pénzügyekben tudatos generációk – könyvtári támogatással? A fiatalkori pénzügyi nevelés nemzetközi és hazai programkörnyezete*, Könyv és Nevelés, 22(3–4), p. 7–35, 2020, Elérhető: https://epa.oszk.hu/03300/03300/00032/pdf/EPA03300_konyv_es_neveles_2020_3-4_007-035.pdf (Utolsó elérés: 2022. 07. 27.)
12. Kiszl, P. *A könyvtár- és információtudomány, valamint a könyvtárosképzés válaszai a gazdasági, társadalmi és technológiai kihívásokra*, In: Kiszl, P., Boda Gáborné Köntös, N. (szerk.), *Valóságos könyvtár – könyvtári valóság. Könyvtár- és információtudományi tanulmányok 2020*, p. 57–74, ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet, 2021, ISBN: 978-963-489-268-7.
<https://doi.org/10.21862/vkkv2020.57>
13. Ballestra, L., Cavaleri, P. *Enhancing Financial Information Literacy in Italian Public Libraries: A Preliminary Study*, In: Kurbanoglu, S. (szerk.), *Information Literacy: Key to an Inclusive Society*. ECIL 2016. Communications in Computer and Information Science, 676, p. 45–55, 2017.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-52162-6_5
14. Vaaler, A. Wilhelm, J. *Teaching financial literacy through the use of market research and advertising instruction: A non traditional approach*, Reference Services Review, 48(2), p. 258–270, 2020.
<https://doi.org/10.1108/RSR-11-2019-0081>
15. Kiszl, P. *Pénzügyi kultúra a könyvtár- és információtudományi képzésben*, Képzés és Gyakorlat, 20(1–2), p. 98–109, 2022.
<https://doi.org/10.17165/TP.2022.1-2.9>
16. Bouaamri, A. et al. *Incorporating business courses into LIS programs in Hungary: An examination of ALA-accredited programs*, Heliyon, 9(5), e15676, 2023.
<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e15676>
17. Kiszl, P. *A pénzügyi kultúra könyvtári fejlesztésének magyarországi partnerhálózata: helyzetkép és lehetőségek*, In: Kiszl P., Németh K. (szerk.), *Valóságos könyvtár – könyvtári valóság. Könyvtár- és információtudományi tanulmányok 2022*, p. 209–224, ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet, 2023, ISBN: 978-963-489-546-6.
<https://doi.org/10.21862/vkkv2022.209>

Beérkezett: 2023. augusztus 31.

Kiszl Péter

habilitált egyetemi docens,
az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetének igazgatója,
Információtudományi és Könyvtártudományi Tanszékének,
valamint Könyvtártudományi doktori programjának vezetője.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2992-295X>
E-mail: kiszl.peter@btk.elte.hu

Winkler Bea

az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetének tanársegédje,
az ÁTE Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum könyvtárigazgatója.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9496-9549>
E-mail: winkler.beata@btk.elte.hu

Függelék

Pénzügyi kultúra fejlesztése a könyvtárakban

Tisztelt Kolléga!

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem

Könyvtár- és Információtudományi Intézete

a hazai aktív könyvtárosok körében felmérést végez a pénzügyi kultúra fejlesztésének témakörében. Kérjük, válaszaival Ön is segítse kutatásunkat!

A kérdőív kitöltése kb. 10-15 percet vesz igénybe, válaszait 2022. június 3-ig várjuk.

A részvétel önkéntes és anonim.

Köszönjük segítő közreműködését!

Adatkezelési tájékoztatónkat [itt](#) éri el.

1 Születési éve

2 Neme

Tippek a kérdéshez: *Jelöljön meg egy választ!*

- Férfi
 Nő
 Nem kívánok válaszolni

3 Rendelkezik könyvtáros szakirányú felsőfokú végzettséggel?

Tippek a kérdéshez: *Jelöljön meg egy választ!*

- Igen Nem

4 Adja meg a diplomaszerezés évét!

Tippek a kérdéshez: *Ha több könyvtáros diplomával is rendelkezik (pl. BA és MA), akkor az utolsó megszerzésének évét adja meg!*

ELTE
EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

Pénzügyi kultúra fejlesztése a könyvtárakban

5 Tanult gazdasági ismereteket a könyvtárosképzés során?

Tipppek a kérdéshez: *Jelöljön meg egy választ!*

Igen Nem

6 Milyen pénzügyekkel kapcsolatos témákról tanult a könyvtárosképzés során?

7 Melyik megyében található a könyvtár, ahol dolgozik?

Tipppek a kérdéshez: *Jelöljön meg egy választ!*

- Baranya
- Bács-Kiskun
- Békés
- Borsod-Abaúj-Zemplén
- Budapest
- Csongrád-Csanád
- Fejér
- Győr-Moson-Sopron
- Hajdú-Bihar
- Heves
- Jász-Nagykun-Szolnok
- Komárom-Esztergom
- Nógrád
- Pest
- Somogy
- Szabolcs-Szatmár-Bereg
- Tolna
- Vas
- Veszprém
- Zala
- Külföld

8 Melyik kategóriába tartozó könyvtárban dolgozik?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható. Ha több könyvtárban is dolgozik, a legjellemzőbbet jelölje meg!*

- Felsőoktatási könyvtár
- Iskolai könyvtár
- Megyei hatókörű városi könyvtár
- Munkahelyi könyvtár
- Nemzeti könyvtár
- (Országos) szakkönyvtár
- Települési/városi könyvtár
- Más könyvtártípus esetén kérjük nevezze meg, amire gondol!

ELTE
EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

Pénzügyi kultúra fejlesztése a könyvtárakban

9 Könyvtárvezetőként dolgozik?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

- Igen Nem

10 Milyen területen dolgozik a könyvtárában jelenleg?

Tipppek a kérdéshez: *Kérjük, a legjellemzőbbeket válassza ki!*

☐ Bibliográfus, feldolgozó	☐ Gyermekkönyvtáros	☐ Gyűjteményszervező könyvtáros	☐ Helyismereti könyvtáros
☐ Kézirattáros	☐ Könyvtárostanár, könyvtárpedagógiai tanár	☐ Kutatástámogató könyvtáros	☐ Oktató
☐ Olvasószolgálati könyvtáros	☐ Régi könyves könyvtáros	☐ Tájékoztató, szaktájékoztató könyvtáros	☐ Tudományos kutató
☐ Zenei könyvtáros			
☐ Egyéb, kérjük, írja le, mire gondol	____		

11 Dolgozik-e a könyvtárában olyan kolléga, aki jártas a pénzügyi témákban és gondozza a könyvtár kapcsolódó szolgáltatásait?

Tipppek a kérdéshez: *A kérdés a nyomtatott és a digitális gyűjteményekre, a honlapokra, az adatbázisokra, további forrásokra, valamint a könyvtár által kínált nyilvános programokra vonatkozik. Egy válasz adható.*

- Igen
 Nem
 Nem tudom

12 Könyvtárának honlapján található bármilyen tartalom (pl. forrásgyűjtemény, programajánló) a pénzügyekkel kapcsolatosan?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

- Igen
 Nem
 Nem tudom

13 Könyvtára az elmúlt öt évben szervezett pénzügyi témakörben bármilyen képzést?

Tippek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

- Igen
 Nem
 Nem tudom

14 Mely témákban zajlottak a képzések?

Tippek a kérdéshez: *Több válasz is adható.*

☐ Adósságkezelés	☐ Adózás	☐ Banki szolgáltatások és megtakarítások	☐ Befektetések
☐ Biztosítások	☐ Fogyasztói hitelek	☐ Fogyasztóvédelem és család	☐ Egyetemi tanulmányok finanszírozása
☐ Gyermek és a pénz	☐ Háztartási költségvetés	☐ Ingyenes szolgáltatások pénzügyi nehézségekkel küzdőknek	☐ Lakásvásárlás
☐ Nyugdíjtervezés/nyugdíj előtakarékosság	☐ Pénzügyi tanácsadó/szakember kiválasztása		
☐ Egyéb esetén kérjük írja le, mire gondol!	____		

15 Könyvtára szervezésében vagy közreműködésével az elmúlt öt évben bonyolítottak le pénzügyekkel is kapcsolatba hozható eseményt külső helyszíneken (pl. munkahelyen, iskolában, idősek otthonában)?

Tippek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

- Igen
 Nem
 Nem tudom

16 Soroljon fel néhány programcímet és kapcsolódó külső helyszínt!

ELTE
EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

Pénzügyi kultúra fejlesztése a könyvtárakban

17 Mennyire tartja elképzelhetőnek, hogy könyvtára képes olyan külső együttműködő partnereket találni, akik segítenek a pénzügyi oktatási programok megvalósításában?

Tipppek a kérdéshez: Az 1 csillag jelentése "egyáltalán nem", az 5 csillag jelentése "teljes mértékben".

☆☆☆☆☆ / 5

18 Mennyire bízik abban, hogy könyvtára képes olyan pénzügyi ismeretterjesztő programokat szervezni, amelyek megfelelnek a könyvtárhasználók elvárásainak?

Tipppek a kérdéshez: Az 1 csillag jelentése "egyáltalán nem", az 5 csillag jelentése "teljes mértékben".

☆☆☆☆☆ / 5

19 Mennyire bízik abban, hogy könyvtárának munkatársai tudnak válaszolni a használók pénzügyekkel kapcsolatos kérdéseire?

Tipppek a kérdéshez: Az 1 csillag jelentése "egyáltalán nem", az 5 csillag jelentése "teljes mértékben".

☆☆☆☆☆ / 5

20 Mennyire bízik abban, hogy könyvtárának munkatársai külső források vagy más intézmények bevonásával segíteni tudnak pénzügyekkel kapcsolatos összetettebb problémák megoldásában?

Tipppek a kérdéshez: Az 1 csillag jelentése "egyáltalán nem", az 5 csillag jelentése "teljes mértékben".

☆☆☆☆☆ / 5

21 Mennyire ismeri könyvtára pénzügyekkel összefüggő gyűjteményeit, programjait?

Tipppek a kérdéshez: Az 1 csillag jelentése "egyáltalán nem", az 5 csillag jelentése "teljes mértékben".

☆☆☆☆☆ / 5

22 Mennyire tartja kompetensnek magát a pénzügyekkel kapcsolatos tájékoztatási kérdések megválaszolásában?

-2   -1   0   1   2

Egyáltalán nem magabiztos   Nagyon magabiztos

23 Részt vett az elmúlt öt évben olyan szakmai továbbképzésen, amely a pénzügyi kérdésekkel bármilyen összefüggésbe hozható?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

- Igen Nem

24 Hogyan képezte magát, tökéletesítette tudását annak érdekében, hogy segítséget nyújthasson a könyvtár használóinak a pénzügyekben történő eligazodásban?

Tipppek a kérdéshez: *Több válasz is adható.*

- Felsőoktatási képzés
  Könyvtáron belüli képzés
  Online forrás(ok)
  Szakmai konferencia
  Továbbképzés
 Webinárium
 Egyéb, kérjük, írja le, mire gondol

25 Mely területeken venne részt képzéseken?

Tipppek a kérdéshez: *Több válasz is adható.*

- Adózás
  Banki szolgáltatások és megtakarítások
  Befektetések
  Biztosítások
 Fogyasztói hitelek
  Fogyasztóvédelem és csalás
  Egyetemi tanulmányok finanszírozása
  Gyermek és a pénz
 Háztartási költségvetés-tervezés és nyilvántartás
  Ingyenes szolgáltatások pénzügyi nehézségekkel küzdőknek
  Lakásvásárlás
  Nyugdíjtervezés
 Pénzügyi szakemberek kiválasztása
  Pénzügyi ismereteimet megfelelőnek tartom
 Egyéb, kérjük írja le, mire gondol!

26 Milyen gyakran kérnek pénzügyi témában információforrásokat, illetve segítségnyújtást a könyvtár használói?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

- Naponta, akár többször is
  Hetente
  Utoljára egy hónappal ezelőtt
  Utoljára félévvel ezelőtt
  Utoljára egy éve
 Egyáltalán nem
  Nem emlékszem
  Nem tudom

ELTE
EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

Pénzügyi kultúra fejlesztése a könyvtárakban

27 Ismer a pénzügyi kultúra fejlesztését segítő hazai információforrást, programot, intézményt?

Tippek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

Igen Nem

28 Soroljon fel néhány, a pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő hazai információforrást, programot, intézményt!

29 Hallott már a pénzügyi tudatosság fejlesztését segítő külföldi könyvtári kezdeményezésről?

Tippek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

Igen Nem

30 Soroljon fel néhány, a pénzügyi műveltség fejlesztésére szolgáló nemzetközi könyvtári kezdeményezést!

31 Tud vállalkozásfejlesztést segítő hazai vagy nemzetközi könyvtári kezdeményezésről?

Tippek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

Igen Nem

32 Soroljon fel néhány vállalkozásfejlesztést segítő hazai vagy nemzetközi könyvtári kezdeményezést!

33 Szükségesnek találja-e a könyvtárak közreműködését a pénzügyi tudatosság fejlesztésében?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

Igen Nem

34 Miért látja szükségesnek a könyvtárak közreműködését a pénzügyi tudatosság fejlesztésében?

35 Miért nem látja szükségesnek a könyvtárak közreműködését a pénzügyi tudatosság fejlesztésében?

36 Véleménye szerint javulna a könyvtárak társadalmi megítélése a jelen kutatásban szereplő, a pénzügyi tudatosságot segítő oktatási és tájékoztatási funkciók felvállalásával?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

Igen Nem

ELTE
EÖTVÖS LORÁND
TUDOMÁNYEGYETEM

Pénzügyi kultúra fejlesztése a könyvtárakban

37 Véleménye szerint javulna a könyvtárak finanszírozása a jelen kutatásban szereplő, a pénzügyi tudatosságot segítő oktatási és tájékoztatói funkciók felvállalásával?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

Igen Nem

38 Szükségesnek találja a könyvtárak bekapcsolódását a vállalkozásfejlesztésébe?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

Igen Nem

39 Ön szerint a könyvtárak vállalkozásfejlesztésbe (akár a start-upok információs támogatásába) történő bekapcsolódása javíthat a könyvtárak hatékonyabb működésén?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

Igen Nem

40 Szükségesnek tartja a felsőfokú könyvtárosképzésben a gazdasági ismeretekkel, a pénzügyi műveltséggel és a vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatos tantárgyak jelenlétét?

Tipppek a kérdéshez: *Egy válasz adható.*

Igen Nem

41 Milyen központi (módszertani) segítséget venne igénybe a jelen kutatásban felvázolt feladatok ellátásához?

Tipppek a kérdéshez: *Több válasz is adható.*

Segédanyagok a programtervezéshez

Mintaprojektek (bevált gyakorlatok) megismerése

Gyűjteményfejlesztési útmutató

Online forrásgyűjtemény, forrásajánló

Képzők (könyvtárosok) képzése

Pályázati alapú (szakmai és pénzügyi) finanszírozás

Könyvtárvezetők továbbképzése

Egyéb, kérjük írja le, mire gondol!

42 Kérjük ossza meg velünk a kutatás témájával kapcsolatos bármilyen egyéb közlendőjét!